

АУТОРСКИ ПРОЈЕКАТ ЂОРЂА НЕШОВИЋА

ЗАШТО СЕ СМЕЈЕ?

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ СОМБОР (СРБИЈА)

СУБОТА, 30. МАЈ

A PROJECT BY ĐORĐE NEŠOVIĆ

WHY IS HE LAUGHING?

NATIONAL THEATRE SOMBOR (SERBIA)

SATURDAY, 30TH MAY

Редитељ: ЂОРЂЕ НЕШОВИЋ Director: ĐORĐE NEŠOVIĆ
Драматург: СЛОБОДАН ОБРАДОВИЋ Dramaturge: SLOBODAN OBRADOVIĆ
Сценографија: МИЉЕНА ВУЧКОВИЋ Set design: MILJENA VUČKOVIĆ
Костимографија: ЛАРА БУНЧИЋ Costume design: LARA BUNČIĆ
Композиторка: МАРИЈА БАЛУБЏИЋ Composer: MARIJA BALUBDŽIĆ
Сарадник за сценски покрет: ДЕНЕШ ДЕБРЕИ Stage movement: DÉNES DÖBREI
Дизајн светла: ИВАН НИКОЛОВСКИ Lighting design: IVAN NIKOLOVSKI

Улоге: Cast

СРЂАН АЛЕКСИЋ SRĐAN ALEKSIĆ
ДАНИЦА ГРУБАЧКИ DANICA GRUBAČKI
НИНОСЛАВ ЂОРЂЕВИЋ NINOSLAV ĐORĐEVIĆ
ИВАНА В. ЈОВАНОВИЋ IVANA V. JOVANOVIĆ
НИКОЛА КНЕЖЕВИЋ NIKOLA KNEŽEVIĆ
МИЛОШ ЛАЗИЋ MILOŠ LAZIĆ
МИЛИЈАНА МАКЕВИЋ МИРКОВ MILIJANA MAKEVIĆ MIRKOV
КСЕНИЈА МИТРОВИЋ KSENIJA MITROVIĆ
ОЛГИЦА НЕСТОРОВИЋ OLGICA NESTORVIĆ
АЛЕКСАНДАР РИСТОСКИ ALEKSANDAR RISTOSKI
АНА РУДАКИЈЕВИЋ ANA RUDAKIJEVIĆ
ДРАГАНА ШУША DRAGANA ŠUŠA

Представа траје 1 сат и 45 минута

The play is 1 hour and 45 minutes long

*У представи су, поред документарних материјала и глумачких импровизација, коришћени делови романа *Деца* Милене Марковић и мотиви из књиге *Родитељи ишу*, Савеза удружења Србије за помоћ особама са аутизмом.

* In addition to documentary materials and actors' improvisations, the performance uses excerpts from the novel *Children* by Milena Marković, as well as motifs from the book *Parents Write*, published by the Association of Serbian Organizations for Supporting People with Autism.

РЕДИТЕЉ

Полазна тачка ове представе јесте лична прича – прича моје породице. Мој млађи брат је особа са аутизмом. У нашој кући знамо где та прича почиње, али не знамо где се завршава, јер она и даље траје и обликује наш свакодневни живот. У тренутку када сам постао редитељ, почео сам на аутизам да гледам и кроз призму позоришта: како га разумети на сцени, како га сценски изразити, али и шта аутизам може да отвори у самом позоришту, као и шта позориште може да значи особама са аутизмом и њиховим породицама.

Овај процес започео је као широко, отворено поље – за неке од нас познато и лично, за друге потпуно ново и неистражено. Током неколико месеци рада и промишљања бавили смо се различитим материјалима: филмовима, књигама, личним сећањима и искуствима. Упознали смо се и са радом сомборског Удружења за помоћ особама са аутизмом „Маслачак“, слушали приче, делили емоције, постављали питања и покушавали да разумемо. Из тог дугог и сложеног процеса родила се потреба да све те фрагменте саберемо, ставимо у јасан оквир и обликујемо у позоришни чин који настоји да, макар делимично, приближи живот породица чији чланови живе са аутизмом. Представа је састављена од три засебне, али међусобно повезане приче о тројници дечака који се налазе на различитим местима спектра аутизма.

Моја потреба била је да испричам причу о аутизму као о нечему сложеном и вишеслојном, али не нужно трагичном или тескобном. Ово је, пре свега, представа о прихватању – и о љубави.

ЂОРЂЕ НЕШОВИЋ

Дипломирао је основне студије позоришне и радио режије на Факултету драмских уметности у Београду у класи ред. проф. Иване Вујић и др ум. Снежане Тришић, док је мастер студије завршио под менторством Кокана Младеновића. Студент је докторских уметничких студија на том факултету.

Режирао је представе: *Режим исцељења* (Тања Шљивар, Атеље 212 Београд), *Све добре барбике* (по роману Катарине Митровић, Хартефакт Београд), *Ефекаш* (Луси Пребл, НП „Тоша Јовановић“ Зрењанин), *Мишја грозница* (Александар Поповић, Српско народно позориште Нови Сад), *Џорџ Кајлан* (Фредерик Зонтаг, Словенско народно позориште Нова Горица) и *Уображени болесник* (Ж. Б. П. Молијер, Књажевско-српски театар Крагујевац). Током студирања режирао је представе *Тамо где њевају* (Филип Грујић), *Lux in Tenebris* (Бертолт Брехт), *Лола Монџез* (Слободан Обрадовић).

Асистирао је Милошу Лолићу на представи *Каспар* (Петер Хандке, Југословенско драмско позориште), као и Марку Ђорђевићу на филму *За данас толико*. Учествовао је на бројним фестивалима и радионицама, у земљи и иностранству.

Од децембра 2024. године обавља функцију уметничког директора Књажевско-српског театра у Крагујевцу.

Добитник је награде „Др Хуго Клајн“ за најбољег студента позоришне режије у својој генерацији.

КРИТИКА

„Када не знаш шта ћеш са стварношћу, направи позоришну представу“, једна је од кључних реплика ове представе. Из ње, истина, произилази и значајан део онога што чини повест западног позоришта, но у конкретном случају, ова реченица је искрени исказ аутора који имају искуство живота са аутистичним особама и аутентични је израз свести о суживоту с њима. Притом – ваља нагласити – ово није представа о аутизму, а ни вапај родитеља и најближих сродника оболелих од аутизма; оних, дакле, који су суочени са социјалним околностима, предрасудама, нетрпељивостима, неразумевањем или мањкавостима социјалне и здравствене бриге о особама с овом дијагнозом. Ово је представа о животу и судбинама неких од нас – оних који имају ову дијагнозу и одабраних који хоће да живе са аутистичним особама. Јер, када стварност, из различитих разлога, није у стању да апсорбује аутизам и суочи се с онима који се не укла-

пају у друштвене стандарде, онда решење нуди театар. У њему је, наиме, све могуће, па и то да се стварност мења по мери оних који се не уклапају у постојеће моделе.

Сомборска представа нуди увид у овај проблем из различитих углова. У њој препознајемо активан став, борбу, али и одустајање и резигнацију. Но, нико од актера ове приче није изложен глорификацији (јер овде борбу препознајемо као израз љубави), нити осуди (будући да су и разлози одустајања поштено аргументовани). Фрагментарно конструисана као калеидоскоп неколико прича, представа нас уводи у област од које бисмо у први мах најрадије окренули главу. Представа, притом, не функционише дидактички по моделу „друштвено пожељних тема“, него је искрена и, што је најважније, уметнички је релевантна.

Заишо се смеје? је још једна потврда великих моћи сомборског позоришта – подједнако глумца, спремних да у рад безрезервно уложе све своје капацитете, и управе која реализује репертоар. Мало је овде ансамбала који улажу стрпљење, концентрацију и вољу да се овако темељно посвете радионици која, истина, подразумева прецизну редитељску идеју, а чији изведбени материјал израста из беспрекорног драматуршког ангажмана, у овом случају Слободана Обрадовића.

Највећи изазов, драматуршки и редитељски, али у смислу реализације понајпре глумачки, био је елиминација онога што Данило Киш – наравно у другом контексту, али опет везаном за уметност – дефинише као проблем патетике. Она најчешће компромитује истинитост и дезавуише уверљивост аутентичног сведочанства. А управо се патетика са свих страна – аутора, извођача и хоризонта очекивања гледалаца – у случају ове теме испоставља као најопасније „минско поље“. Централна прича, судбина аутистичног Саше и његове породице, темељни је камен кушње комплетне представе, и тематски и сижејно централна је тачка приче. Управо су на овом плану аутори и актери представе нашли милиметарски тачан баланс између сурове фактографије и иронијске дистанце. Без те равнотеже прича би била поједностављена илустрација, банална досетка, јефтина критика менталитета и актуелног друштвеног тренутка.

Прву „линију одбране“ од свега овог чинио је Милош Лазивић у улози Сашиног брата, али и (што је још деликатније) у роли наратора који нас води кроз ову повест. Он, као и друга линија одбране, Мајка – што је у овој констелацији логично најосетљивија драматис персоне – у тумачењу Иване В. Јовановић, нашли су меру између драмског и комичког, никада залазећи у трагичко.

Централна прича, приказана кроз неколико епизода, обогаћена је фрагментима – другим судбинама које разазнајемо као флешеве који, сваки на свој начин и из посебних углова, осветљавају исти феномен. Садржај приче о Сашиној породици документарстички је поткрепљен, но истинити су и остали фрагменти чију веродостојност потврђују другачији извори. Они, истина, овде нису наведени, њихова аутентичност припада сфери уметности – драмској и песничкој – а ми их прихватамо на темељу уметничке уверљивости позоришта.

У једном од ових фрагмената Ана Рудакијевић практично од монолога прави глумачки бравуросну, дирљиву монодраму и открива неслућено потресне димензије љубави мајке према аутистичном сину. Хронолошки други сегмент представе и прича о аутистичном Павлу, један је од најснажнијих сценских момената виђених код нас последних деценија. То како су овде комбинована два плана, начин и разлог удвајања ликова, а нарочито поступак којим сценски покрет Денеша Дебреија отвара трећи (сценски) план – који не илуструје или коментарише радњу него је аутономан, равноправан сегмент сваке сцене – заслужују есеј, а не тек део критике. У таквом есеју мора бити места за Срђана Алексића, Даницу Грубачки, Нинослава Ђорђевића, Николу Кнежевића, Милијану Макевић Мирков, Ксенију Митровић, Александра Ристоског, Драгана Шушу и Олгицу Несторовић. Не реда ради, него зато што су део бриљантног ансамбла.

У оскудним временима, кад наш театар на свим плановима смањаксава, Сомбор потврђује да за овдашње позориште има наде.

Александар Милосављевић (2. Пројам Радио Београда)

Сви ми нормални

Француски филозоф Анри Бергсон – иначе, аутор једне од најзначајнијих студија о смеху – напомиње поводом комике карактера: „Можемо, дакле, прихватити, да нас, по правилу, насмејавају баш мане других људи, с тим да треба додати да су нам те мане смешне више због своје недруштвености него због своје неморалности.“ Што се, пак, тиче аутизма, по општој дефиницији реч је о „доживотном неуроразвојном поремећају који утиче на комуникацију, социјалну интеракцију и понашање“, а чије су главне одлике „ограничена интересовања, репетитивни обрасци понашања (стереотипије) и потешкоће у разумевању друштвених правила“. На који начин су повезана поменути два, наизглед бескрајно удаљена феномена? Једноставно, у ауторском позоришном пројекту *Зашто се смеје?*, редитељ Ђорђе Нешовић, заједно са сарадничком екипом предвођеном драматургом Слободаном Обрадовићем и уиграним, компактним ансамблом сомборског Народног позоришта, успева да, аналогно поменутој Бергсоновој хипотези, драмски узбудљиво прикаже феномен аутизма – не као болест или хендикеп, већ као животну проблематику која поседује своје тамне, али и светле димензије.

Наративна потка овако сложеног и захтевног сценског склопа је вишеструка: аутобиографски моменти (редитељева лична прича – брат му је особа са аутизмом), документарни материјали и глумачке импровизације, делови романа *Деца* Милене Марковић, као и мотиви из књиге *Родитељи ишу* Савеза удружења Србије

за помоћ особама с аутизмом. При синтези овако разноврсне грађе, драматург Слободан Обрадовић успева да дочара суверену равнотежу дистанце и емпатије: она је присутна већ од првих, шокантних спознаја родитеља и брата малог Саше о његовом аутизму, преко заноса и разочарања током њихове борбе за Сашино емоционално, школско и шире друштвено укључење у околину, до епифанијских тренутака радости који подједнако откривају Сашину „освојену“ нормалност, али и промењену перцепцију самих чланова породице. Делотворни елементи овакве префињене нарације су и друга, такорећи „контролна“ прича (о пару који се разводи зато што брига о детету с аутизмом омета уметничку каријеру једног од родитеља), а још више увођење Сашиног старијег брата као својеврсног „лика-наратора“.

Евидентно је да је убедљивост последњег од наведених састојака резултат Нешовићеве способности да задржи његову позицију у сложеном изражајном међупростору, који, симболично, указује на жанровско-стилски кључ представе: тамо где вреба сентименталност – поставити ироничну дистанцу; где прети клиничка хладноћа – додати траг емоције; где влада вишак рационалности – разградити га помоћу игарије. А ту сложену стратегију, у улози Сашиног брата-наратора, суверено реализује Милош Лазић, глумачки „врх“ представе. Сличну стратегију, чешће из другог плана и суздржано, у складу с функцијом, одиграва Срђан Алексић у улози Оца. Поред њих, у посвећеној и складној глумачкој екипи истичу се за нијансу и Александар Ристоски (Саша), Олгица Несторовић (Бака) и Даница Грубачки (Тетка). Најзад, динамичном сензибилитету представе *Зашто се смеје?* даје одлучујући допринос општи мизансценски оквир. Наиме, сценско збивање, које се одвија у предњем делу позорнице, не само што је двоструко „уоквирено“ гледаоцима – смештеним делом у партеру, а делом у задњем делу позорнице – него је суптилно и „уроњено“ у њих, пошто су и глумци (који тренутно не делају) стационарани у првом реду гледалишта на позорници. У којој мери ова поставка сугерише – у складу са општим тоном представе – да је разлику између поремећаја и нормалности, исто као и разлику између илузије и стварности, тешко одредити – на вама је да процените.

Светислав Јованов (*Дневник*, 22. фебруар 2026)

DIRECTOR

ĐORĐE NEŠOVIĆ

He completed his undergraduate studies in theatre and radio directing at the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade, under the mentorship of Prof. Ivana Vujić and Snežana Trišić, PhD, and earned his master's degree under the supervision of Kokan Mladenović. He is currently a doctoral candidate in artistic studies at the same faculty.

He has directed the following productions: *Regime of Healing* (Tanja Šljivar, Atelje 212 Belgrade), *All the Good Barbies* (based on the novel by Katarina Mitrović, Hartefakt Belgrade), *The Effect* (Lucy Prebble, National Theatre "Toša Jovanović" Zrenjanin), *Mouse Fever* (Aleksandar Popović, Serbian National Theatre Novi Sad), *George Kaplan* (Frédéric Sonntag, Slovene National Theatre Nova Gorica), and *The Imaginary Invalid* (Molière, Knjaževac Serbian Theatre in Kragujevac). During his studies, he directed *Where They Sing* (Filip Grujić), *Lux in Tenebris* (Bertolt Brecht), and *Lola Montez* (Slobodan Obradović).

He assisted Miloš Lolić on the production of *Kaspar* (Peter Handke, Yugoslav Drama Theatre) and Marko Đorđević on the film *That's Enough for Today*. He has participated in numerous festivals and workshops both in Serbia and abroad.

Since December 2024, he has served as Artistic Director of the Knjaževac Serbian Theatre in Kragujevac.

He is the recipient of the "Dr. Hugo Klajn" Award for the best student of theatre directing in his generation.

REVIEWS

"When you don't know what to do with reality, make a theatre performance," is one of the key lines in this production. While it reflects much of the history of Western theatre, in this case, it is also a sincere statement by authors who have lived experience with autistic individuals, and an authentic expression of coexistence with them. It should be emphasized: this is not a play about autism, nor is it a lament of parents and close relatives of people with autism – those who face social circumstances, prejudice, intolerance, misunderstanding, or shortcomings in social and healthcare systems. Rather, it is a play about life and the destinies of some among us – those with this diagnosis and those who choose to live with them. When reality fails to absorb autism and confront those who do not fit social norms, theatre offers a solution. Within it, everything is possible – even reshaping reality to suit those who do not fit existing models.

The Sombor production presents this issue from multiple perspectives. It reveals activism, struggle, but also resignation and withdrawal. None of the participants is glorified (as struggle here is understood as an expression of love), nor condemned (since the reasons for giving up are honestly portrayed). Constructed fragmentarily, like a kaleidoscope of several stories, the play leads us into a realm we might initially wish to avoid. It avoids didacticism typical of "socially desirable topics" and instead remains sincere and, most importantly, artistically relevant.

Why Is He Laughing? reaffirms the remarkable strength of the Sombor theatre – both its actors, who invest their full capacities into the work, and its management, which shapes the repertoire. Few ensembles demonstrate such patience, focus, and willingness to engage deeply in a process that requires both a precise directorial vision and material emerging from meticulous dramaturgical work, here exemplified by Slobodan Obradović.

The greatest challenge – dramaturgical, directorial, and above all performative – was eliminating what Danilo Kiš defined as the problem of pathos. Pathos often undermines truthfulness and compromises the authenticity of testimony. In a subject like this, it becomes the most dangerous "minefield." The central story – the fate of Saša, an autistic individual, and his family – is the cornerstone of the performance. Here, the creators achieve a precise balance between harsh factuality and ironic distance. Without this balance, the story could easily have become a simplistic illustration or a superficial critique.

The first "line of defense" against this was provided by Miloš Lazić as Saša's brother and narrator. Alongside him, Ivana V. Jovanović as the Mother – arguably the most delicate role – finds a perfect balance between the dramatic and the comic, never slipping into the tragic.

The central narrative is enriched by fragments – other destinies appearing like flashes, each illuminating the same phenomenon from a different angle. While Saša's family story is supported by documentary material, the other fragments, though drawn from various sources, derive their authenticity from artistic credibility.

In one such fragment, Ana Rudakijević transforms a monologue into a powerful and moving solo performance, revealing profound dimensions of maternal love. Another segment, depicting Pavle, is among the most striking theatrical moments seen in recent decades. The interplay of dual narrative planes, doubling of characters, and the contribution of movement – crafted by Dénes Döbrei – creates a third, autonomous stage dimension worthy of a full essay rather than a brief review. Such an essay would also have to acknowledge the contributions of Srđan Aleksić, Danica Grubački, Ninoslav Đorđević, Nikola Knežević, Milijana Makević Mirkov, Ksenija Mitrović, Aleksandar Ristoski, Dragana Šuša, and Olgica Nestorović – not merely by listing them, but as members of a brilliant ensemble.

In times when theatre often weakens across the board, Sombor proves that there is still hope.

Aleksandar Milosavljević (*Radio Belgrade 2*)

ALL OF US "NORMAL"

The French philosopher Henri Bergson – incidentally, the author of one of the most important studies on laughter – remarks, in connection with the comedy of character: "We may therefore accept that, as a rule, it is precisely the faults of others that make us laugh, with the proviso that these faults are amusing to us more because of their unsociability than because of their immorality." As for autism, according to the general definition, it is "a lifelong neurodevelopmental disorder that affects

communication, social interaction, and behavior," whose main characteristics include "restricted interests, repetitive patterns of behavior (stereotypies), and difficulties in understanding social rules." In what way are these two seemingly infinitely distant phenomena connected? Quite simply, in the authorial theatre project *Why Is He Laughing?*, director Đorđe Nešović, together with a creative team led by dramaturg Slobodan Obradović and the well-rehearsed, cohesive ensemble of the Sombor National Theatre, succeeds – analogous to Bergson's hypothesis – in presenting the phenomenon of autism in a dramatically compelling way, not as an illness or a handicap, but as a life condition that possesses both its dark and its bright dimensions.

The narrative framework of this complex and demanding stage construction is multilayered: autobiographical elements (the director's personal story – his brother is a person with autism), documentary materials and actors' improvisations, excerpts from the novel *Children* by Milena Marković, as well as motifs from the book *Parents Write*, published by the Association of Serbian Organizations for Supporting People with Autism. In synthesizing such diverse material, dramaturg Slobodan Obradović manages to evoke a sovereign balance between distance and empathy: it is present from the very first, shocking realizations of the parents and the young Saša's brother about his autism, through the moments of enthusiasm and disappointment during their struggle for Saša's emotional, educational, and broader social inclusion, all the way to epiphanic moments of joy that equally reveal Saša's "achieved" normality, but also the changed perceptions of the family members them-

selves. Effective elements of this refined narrative include another, so to speak, “control” story (about a couple divorcing because the care for a child with autism interferes with one parent’s artistic career), and even more so the introduction of Saša’s older brother as a kind of “narrator-character.”

It is evident that the persuasiveness of this latter component is the result of Nešović’s ability to maintain its position within a complex expressive in-between space, which symbolically points to the genre-stylistic key of the performance: where sentimentality threatens – introduce ironic distance; where clinical coldness looms – add a trace of emotion; where excessive rationality prevails – dismantle it through playfulness. This complex strategy is masterfully realized by Miloš Lazić in the role of Saša’s brother-narrator, the acting “peak” of the performance. A similar strategy, more often from the background and with restraint appropri-

ate to the role, is employed by Srđan Aleksić in the role of the Father. Alongside them, in the dedicated and harmonious ensemble, Aleksandar Ristoski (Saša), Olgica Nestorović (Grandmother), and Danica Grubački (Aunt) stand out slightly. Finally, a decisive contribution to the dynamic sensibility of *Why Is He Laughing?* is made by the overall mise-en-scène framework. The stage action, which unfolds in the front part of the stage, is not only doubly “framed” by the audience – seated partly in the stalls and partly at the back of the stage – but is also subtly “immersed” in them, since the actors (when not performing) are seated in the front row of the audience on stage. To what extent this setup suggests – consistent with the overall tone of the performance – that the line between disorder and normality, just like the line between illusion and reality, is difficult to determine, is for you to judge.

Svetislav Jovanov (*Dnevnik*, February 22, 2026)